

Basına ve Kamuoyuna

15 Ağustos 2024

Bugün mahpusların “anlamli insani temas hakkı” talebi ile açlık grevi yapmak zorunda kalmaları hepimiz için derin bir utanç kaynağıdır...

Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda tutulmakta olan mahpuslar Rezzan Şengül 140 gün, Vedat Doğan ise 135 gündür, kendi ifadeleri ile “süresiz” – bir başka deyişle, talepleri kabul edilmezse ölünceye kadar sürdürecekleri – açlık grevi yapmaktadırlar.

Her ikisi de tutuklu olan mahpusların yakınları, 6 Ağustos 2024 tarihinde İnsan Hakları Derneği (İHD) Ankara Şubesi’ne konuyla ilgili yazılı başvuru yapmıştır. Söz konusu başvurularda her iki mahpusun “24 Şubat 2024 tarihinde istekleri dışında sürgün oldukları Kırşehir Yüksek Güvenlikli Hapishanesi’nden ailelerine yakın, arkadaşlarının da bulunduğu tek kişilik odalarda tutulma uygulaması olan Yüksek Güvenlikli olmayan, kendi havalandırması olan bir hapishaneye sevk olmak için süresiz açlık grevine başladığı”¹ beyan edilmektedir.

Yine aynı başvurulardan anlaşılmaktadır ki, açlık grevi sonucu her iki mahpusun da Vücut Kitle İndeksi (VKİ) kritik değerin² bir hayli altına (Rezzan Şengül’ün VKİ’si 14,73’e; Vedat Doğan’ın VKİ’si ise 13,84’e) düşmüş olup, pek çok sağlık yakınmaları bulunmaktadır.

Öte yandan, Rezzan Şengül ve Vedat Doğan ile ilgili yapılan mükerrer başvurularda, çeşitli biçimlerde kötü muameleye ve açlık grevi sürecindeki tıbbi bakım hakkı ihlallerine maruz kaldıklarına ilişkin ciddiye alınması gereken iddialar söz konusudur.

Ayrıca belirtmek isteriz ki; her ne kadar kendileri ya da yakınları tarafından kurumlarımıza başvuru yapılmamış olsa da Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda halen açlık grevi yapmakta olan başka mahpusların da bulunduğu basında yer alan haberlerden bilinmektedir. Dolayısıyla, açlık grevi yapan mahpusların tıbbi bakım hakkı kapsamında aşağıda dile getirilen tüm ilke ve kurallar, öneriler ve hatırlatmalar söz konusu mahpuslar için de geçerlidir.

Bir kez daha hatırlatmak isteriz ki; açlık grevinde bulunan mahpusların tıbbi bakım hakkı ve açlık grevi eylemlerine dair hekim tutumu konusunda ‘Açlık Grevi Eylemcileriyle ilgili Dünya Tabipleri Birliği Malta Bildirgesi’nde³ yer verilen ilkelere uygun davranılmalıdır. Açlık grevinde olanların yaşamlarının korunması için düzenli sağlık kontrollerinin yapılması son derece önemlidir.

Açlık grevi sürecinde tıbbi bakım hakkı kapsamında yapılacak olanlar şu şekilde özetlenebilir:

¹ Söz konusu yazılı başvurudaki ifadeler aktarılmıştır.

² Açlık grevlerinin takibinde önemli gösterge olan Vücut Kitle İndeksi (<16,5-18) olduğunda riskli dönem başlamaktadır.

³ <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/DTB-Malta%20bildirgesi-2017.pdf>

- Açlık grevi yapan kişilerin günlük olarak minimum 5 büyük bardak su, 2 çay kaşığı tuz, 5 yemek kaşığı şeker, 1 tatlı kaşığı karbonat ve 500 mg B1 vitamini alması sağlanmalıdır.
- Açlık grevi sırasında, açlık grevi yapan kişilerin başka koşullardan kaynaklanan sağlık riskleri ortadan kaldırılmalıdır. Kullanılan malzemelerin temizliği ve sağlığa uygunluğu sağlanmalıdır.
- Açlık grevi yapan kişilerin var olan hastalıkları nedeniyle kullandıkları ilaçlara nasıl devam edecekleri konusunda bilgi verilmelidir.
- Kişiler, açlık grevine başladıkları andan itibaren, müdahalesini kabul ettikleri hekim gözetiminde tutulmalı ve kendi sağlık durumları hakkında her gün hekimleri tarafından bilgilendirilmelidirler.
- Açlık grevi yapan kişilerin tıbbi bakım ve gözetimini sağlayan hekim ve diğer sağlık çalışanlarına gerekli bilgi ve olanaklar sağlanmalıdır. Bu nedenle Türk Tabipleri Birliği (TTB) tarafından hazırlanmış “Açlık Grevleri ve Hekimler” adlı broşürü⁴ gerek bu kişilere gerekse açlık grevi yapanlara iletilmelidir.
- Açlık grevi bittikten sonra yerine koyma ve beslenmeye geçiş aşamasında, ihtiyaç duyulabilecek hekim ve sağlık çalışanı daha önceden belirlenmeli, bu kişilere tedavi ile ilgili gerekli bilgiler verilmelidir.
- Açlık grevinin kişinin kendi iradesiyle sonlandırıldığı, tedavi ve beslenmeye geçiş aşamasında, TTB’nin daha önceki açlık grevlerine katılmış olanların beslenmeye geçiş, eksikleri yerine koyma ve ortaya çıkan hastalık ve rahatsızlıkların tedavileri üzerine yapılmış olan araştırmalara bağlı olarak hazırladığı “Açlık Grevi Yapmış Hastada Tedavi Bakım Protokolü”⁵ uygulanmalıdır.
- İlgili meslek örgütleri, sağlık ve insan hakları örgütlerinin oluşturduğu “Bağımsız Tıbbi İzlem Heyetleri”nin cezaevi ziyaretleri ve denetimleri, tedavilerin yapılması ve komplikasyonların azaltılması açısından önemlidir. Bu heyetlerin cezaevlerine girmesi için gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır.

Bu vesile ile 21. Yüzyılda insanların hala uzun süreli tutuklu kalmalarının, hapsedilerek cezalandırılmalarının, hapsedilmeleri halinde ise “anamlı insani temas hakkı” / “anamlı sosyal etkileşim hakkı” talebi ile açlık grevi yapmak zorunda kalmalarının derin bir utanç kaynağı olduğunu ifade etmek isteriz.

Zira tam da bu konuda, sadece birkaç hafta önce, 29 Temmuz 2024 tarihinde Birleşmiş Milletler (BM) İşkenceye Karşı Komite’nin, ‘Düzenlenmemiş Versiyon’ olarak yayımladığı “Türkiye’nin Beşinci Dönemsel Raporu ile ilgili Sonuç Gözlemleri”nin⁶, Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu gibi hapishaneler ile ilgili olarak, 14 (b) paragrafında “Komite, ... S-tipi, Y-tipi ve diğer **yüksek güvenli hapishanelerdeki bazı mahpusların, fiili olarak hücre hapsi teşkil edebilecek şekilde günde 22 saatten fazla bir süre boyunca ve yeterli havalandırma olmadan tek kişilik hücrelerde tutulmasından endişe duymaktadır.**” tespitini yaptıktan sonra 15 (b) paragrafında çok açık olarak “Taraf devlet... Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkesin **hücrelerinin dışında yeterli zaman geçirmelerini ve düzenli olarak anlamlı sosyal etkileşimlerde bulunma fırsatlarının olmasını sağlamalıdır.**” tavsiyesinde bulunmaktadır.

Kaldı ki, duysal ve sosyal uyaranlardan yoksunluk/kısıtlılık anlamına gelen ve bu nedenle insan sağlığına doğrudan zararlı olduğu tüm bilimsel çalışmalarda kanıtlanmış olan mahpuslara yönelik izolasyon/tecrit uygulamalarının sonlandırılması gereği, uzun yıllardır ülkemiz için temel bir gündem maddesi olmuştur.

Söz konusu bu olumsuz koşulların giderilmesi görevi öncelikle Adalet Bakanlığı’na aittir ve bu olumsuz koşulların Türkiye’nin taraf olduğu temel hak ve özgürlükler ile ilgili uluslararası sözleşmeler, İşkenceye Karşı Komite gibi uluslararası mekanizmalarının tavsiyeleri, özel olarak dünya ölçeğinde hapishanelerde mahpuslara yönelik muameleye ilişkin standartları belirleyen temel belge olan ‘Mahpuslara Muameleye Dair

⁴ <https://www.ttb.org.tr/kutuphane/aclikgrevhek.pdf>

⁵ <https://www.ttb.org.tr/kutuphane/tedaviyaklasim.pdf>

⁶ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FC%2FTUR%2FCO%2F5&Lang=en

Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Nelson Mandela Kuralları)⁷ uyarınca bir an önce sona erdirilmesi gerekmektedir.

Geçmiş deneyimlerden çok iyi bilmekteyiz ki gelinen aşamada açlık grevini sürdüren mahpuslar çok ağır ve ciddi bir yaşam tehdidi altındadırlar. Bir an önce insanı ve hukuku esas alan bir çözüm ortamı oluşturularak açlık grevlerinin sonlandırılması sağlanmalıdır.

Bu nedenle, başta siyasi iktidar olmak üzere istisnasız herkese sesleniyoruz: İnsanın sahip olduğu onur ve değere saygı gösterin, yaşama ses verin... Hiçbir şey insan yaşamından daha değerli değildir...

Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) Ankara Şubesi

İnsan Hakları Derneği (İHD) Ankara Şubesi

Özgürlük için Hukukçular Derneği (ÖHD) Ankara Şubesi

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)

⁷ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından ilk versiyonu 1955 tarihinde kabul edilen "Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları"nın yeniden gözden geçirilmiş hali 17 Aralık 2015 tarihinde kabul edilmiştir. <https://tihv.org.tr/iskenceye-karsi-uluslararası-belgeler/nelson-mandela-kurallari-mahpuslara-muameleye-dair-birlesmis-milletler-asgari-standart-kurallari/>